

Perinatal ensefalopatiýa (PE), täze doglan çagalarda dogluş wagtynda ýüze çykýan beýniniň bozulmasy bilen häsiýetlendirilýän ýagdaýdyr. Bu ýagdaý, kislorod ýetmezçiligi (gipoksiýa), ýokançlyklar ýa-da metabolik bozulmalar ýaly dürli faktorlar sebäpli ýüze çykyp biler. PE üçin möhüm döwür, göwreliligiň soňky tapgyrlaryndan başlap, dogluşdan soňky ilkinji hepdelere çenli dowam edýär, bu döwürde beýni zeperlenmelere has duýgur bolýar.

PE-iň esasy sebäbi köplenç perinatal asfiksiýa, ýagny dogluş wagtynda çaganyň kislorod ýetmezçiligine duçar bolmagydyr. Bu ýagdaý, beýniniň agyr zeperlenmesi bolan gipoksik-işemik ensefalopatiýa (HIE)-e alyp baryp biler. Beýleki goşant goşýan faktorlar bolsa, ene-atalaryň ýokançlyklary, dogluş wagtyndaky kynçylyklar we genetiki ýa-da metabolik bozulmalardyr.

PE-iň alamatlary dürli derejede bolup biler, ýumşakdan agyra çenli üýtgäp biler. Adaty alamatlar, adaty bolmadyk myşsa tonusy, kyn dem alyş, ýaramaz iýmitlenme we tutgaýlary öz içine alýar. Käbir ýagdaýlarda, çagalar ýadawlyk ýa-da gahar-gazap görkezmegi mümkin. Alamatlaryň agyrlygy köplenç beýniniň zeperlenme derejesi bilen baglanyşyklydyr we irki diagnoz netijeli dolandyryş we bejergi üçin möhümdir.

PE-iň bejergisi, beýniniň zeperlenmesini azaltmaga we çaganyň ösüşini goldamaga gönükdirilendir. Terapewtik gipotermiýa, çaga bedeniniň temperaturasyny peseltmek arkaly beýniniň çişmegini azaltmak we mundan beýläkki zeperlenmäniň önüni almak üçin giňden ulanylýan bejergidir. Mundan başga-da, tutgaýlary we beýleki alamatlary dolandyrmak üçin dermanlar berlip bilner. Uzak möhletli ideg köplenç fiziki we iş terapiýasyny öz içine alýar, bu bolsa ösüş basgançaklaryny goldamaga we durmuş hilini gowulandyrmaga kömek edýär.

PE-iň çagalaryndaky prognozy, ýagdaýyň agyrlygyna we bejerginiň wagtyna baglylykda üýtgeýär. Käbir çagalar az uzak möhletli täsirler bilen doly sagalyp bilerler, emma beýlekiler dowamly nerw bozulmalaryna, mysal üçin, serebral ysmaz ýa-da intellektual bozulmalara duçar bolup bilerler. Täsir edilen çagalar üçin netijeleri optimizirlemek üçin yzygiderli gözegçilik we goldawly ideg möhümdir.

Bäşim MÄMMETORAZOW

Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet lukmançylyk uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohrurgiýa kafedrasynyň assistenti